

NOMENKLATURA KONSTRUKTA ADHD U KONTEKSTU HRVATSKOG GOVORNOG PODRUČJA

DAVOR VUKELIĆ

Filozofski fakultet u Rijeci, Sveučilište u Rijeci, Hrvatska
dvukelic@student.uniri.hr

UDK: 616.89-008.481:811.163.42

Stručni rad

Primljen: 1.10.2024.

Prihvaćen: 15.9.2025.

SAŽETAK

ADHD (engl. *Attention Deficit Hyperactivity Disorder*) je neurorazvojni poremećaj kojeg karakterizira perzistentni obrazac nepažnje i/ili hiperaktivnosti/impulzivnosti koji ometa funkcioniranje ili razvoj. Nije rijetkost etiketiranje i stigmatizacija takvih učenika u odgojno-obrazovnom okruženju. O jeziku koji se koristi za opisivanje osoba s teškoćama ovise načini interakcije i očekivanja ostalih osoba u kontaktu s osobama s teškoćama. Na procese etiketiranja i stigmatizacije djeluje nazivlje poremećaja te ukorijenjenost nazivlja u medicinskom ili pak socijalnom modelu teškoća. Medicinski model prihvaća medicinsku perspektivu kao autoritet pri definiranju teškoća i invaliditeta, dok je u socijalnom modelu perspektiva usmjerena na socijalno okruženje osobe s invaliditetom i/ili teškoćama. Stigmatizacija započinje uočavanjem razlika u okviru društvenog konteksta i etiketiranjem pojedinaca koji odstupaju od normi. Takve razlike povezuju se s negativnim stereotipima, a kasnije s predrasudama i diskriminacijom što ima negativne učinke na društvene prilike i uspjeh učenika s ADHD-om. Svrha je ovog rada ponuditi znanstveno utvrđen prijedlog termina koji će se koristiti u budućim znanstvenim i stručnim radovima, zakonskim aktima te interdisciplinarnoj komunikaciji među stručnjacima. Implementacija nazivlja u praksi predstavlja aplikativnu svrhu ovog rada. Osnovni je cilj ovog rada prikazati tijek razvoja terminologije poremećaja u okviru hrvatskog jezika, koji je u anglosaksonskim okvirima najčešće naslovljen kao *Attention Deficit Hyperactivity Disorder*, čija je pokrata *ADHD*, te dati prijedlog naziva koji je optimalan za upotrebu u hrvatskom jeziku u budućnosti. Ponudena su dva prijedloga termina – (1) teškoće aktivnosti i pažnje, (2) ADHD.

KLJUČNE RIJEČI:

ADHD, medicinski model, nomenklatura, socijalni model, stigma

UVOD

Sustav odgoja i obrazovanja strukturna je osnova stabilnosti modernog europskog i svjetskog društva 21. stoljeća. Takva poželjna stabilnost podrazumijeva inkluziju i inicijalno jednaka prava za sve jedinice društva, no upravo su takva fundamentalna prava pojedinca ozbiljno ugrožena u okolnostima suvremenih društvenih promjena. Mnogim ključnim dokumentima (European Agency for Development in Special Needs Education, 2012; UN, 2006; UNESCO, 1994; UNESCO, 2017) inkluzivno se obrazovanje ističe kao potencijal za sveobuhvatno uključivanje svih društvenih dionika. Inkluzivno obrazovanje podrazumijeva „uvažavanje svih učenika te nastavnog i školskog osoblja na jednaki način te sudjelovanje svih učenika, odnosno smanjivanje njihovog isključivanja iz školske kulture, kurikuluma i lokalne zajednice” (Booth i Ainscow, 2002: 3). Svakako je nužno propitivati zašto učenici s ADHD-om ne bivaju adekvatno uključeni u odgojno-obrazovnu i širu društvenu zajednicu. Jedan od potencijalnih uzroka takve situacije svakako je nomenklatura povezana s obilježjima koja su karakteristična za ADHD.

U hrvatskom govornom području zabrinjavajuća je kontinuirana nedosljednost u procesu kreiranja naziva poremećaja koji u anglosaksonskom govornom području ima jedan ustaljeni naziv: *Attention Deficit Hyperactivity Disorder* ili pokratu *ADHD*. Takva pojava ne čudi s obzirom na to da se nomenklaturi ADHD-a u okviru hrvatskog govornog područja nije još nitko posvetio u značajnoj mjeri. Takvoj situaciji pripomaže činjenica da je ADHD interdisciplinarnan medicinski, pedagoški, a potom i širi društveni fenomen i svaka znanost takav fenomen promatra iz svoje perspektive što svakako djeluje i na samo nazivlje.

S obzirom na terminološku nedosljednost u kontekstu ADHD-a na hrvatskom govornom području, svrha je ovog rada ponuditi znanstveno utvrđen prijedlog termina koji će se rabiti u budućim znanstvenim i stručnim radovima, zakonskim aktima te interdisciplinarnoj komunikaciji među stručnjacima. Implementacija nazivlja u praksi predstavlja aplikativnu svrhu ovog rada. Osnovni je cilj ovog rada prikazati tijek razvoja nomenklature u kontekstu ADHD-a u okviru hrvatskog jezika te dati prijedlog naziva koji je optimalan za upotrebu u hrvatskom jeziku u budućnosti.

Navedeni će se cilj realizirati:

- (1) pregledom naslova dostupne znanstvene literature čiji je barem jedan od autora istaknuti znanstvenik i/ili stručnjak s hrvatskog govornog područ-

ja koji se bavi temom ADHD-a uzimajući u obzir radove čiji su (barem) naslovi prevedeni na hrvatski jezik, u naslovu se spominje ADHD i rad se nalazi u znanstvenoj bazi CroRIS. Znanstvenici koji su identificirani kao najznačajniji na području ADHD-a i čiji će se radovi uzeti u obzir: dr. sc. Ivana Batarelo Kokić, dr. sc. Dejana Bouillet, dr. sc. Jasna Kudek Mirošević, dr. sc. Siniša Opić, dr. sc. Mirjana Radetić Paić, dr. sc. Ksenija Romstein, dr. sc. Snježana Sekušak-Galešev, dr. sc. Sanja Skočić Mihić, dr. sc. Esmeralda Sunko, dr. sc. Tena Velki, dr. sc. Nataša Vlah i dr. sc. Smiljana Zrilić.

- (2) pregledom naslova izdanih knjiga posredstvom Kataloga Nacionalne sveučilišne knjižnice uzimajući u obzir knjige napisane između 1991. i 2024. godine (uvrštene u predmet: Djeca s poremećajem pažnje i hiperaktivnošću) barem jednog hrvatskog autora, a da je naslov rada preveden na hrvatski jezik te naslov spominje inačicu hrvatskog naziva termina ADHD te
- (3) pregledom zakonskih akata na mrežnim stranicama *Narodnih novina* i Ministarstva znanosti i obrazovanja na području osnovnoškolskog odgoja i obrazovanja u Republici Hrvatskoj u kojima se spominje inačica hrvatskog naziva termina ADHD.

ŠTO JE ADHD?

ADHD (engl. *Attention Deficit Hyperactivity Disorder*) je neurorazvojni poremećaj kojeg karakterizira perzistentni obrazac nepažnje i/ili hiperaktivnosti/impulzivnosti (Američka psihijatrijska udruga, 2014). S obzirom na tri navedena područja simptoma ADHD-a postoje tri prezentacije ADHD-a – prezentacija s dominantnom nepažnjom, prezentacija s dominantnom hiperaktivnošću/impulzivnošću i kombinirana prezentacija (Rief, 2016). Postotak učestalosti ADHD-a varira, od 3 do 12 % (Vlah, Sekušak Galešev i Skočić Mihić, 2018). Uz navedena obilježja ističu se i dodatne teškoće funkcioniranja učenika s ADHD-om, teškoće u ponašanju (Tengsujaritul, Louthrenoo i Boonchooduang, 2020; Shiels i Hawk, 2020), emocionalne teškoće (Barkley, 2018; Sjöwall, Roth, Lindqvist i Thorell, 2013), teškoće u socijalizaciji (Huang-Pollock, Mikami, Pffiffer i McBurnett, 2009; Hoza i sur., 2005, prema Aduen, Day, Kofler, Harmon, Wells i Sarver, 2018) i teškoće izvršnih funkcija (Barkley, 2013; Carr, 2015, prema Meerman,

Batstra, Freedman, Hoekstra i Grietens, 2020) što u konačnici negativno djeluje na akademsko funkcioniranje djeteta s ADHD-om (Colomer, Berenguer, Roselló, Baixauli i Miranda, 2017; DuPaul, Morgan, Farkas, Hillemeier i Maczuga, 2016). S obzirom na navedene karakteristike učenika s ADHD-om, nije rijetkost etiketiranje i stigmatizacija takvih učenika u odgojno-obrazovnom okruženju. Na takve procese djeluje i nazivlje poremećaja te naslonjenost nazivlja na medicinski ili pak socijalni model teškoća.

MEDICINSKI I SOCIJALNI MODEL TEŠKOĆA

Medicinski model prihvaća medicinsku perspektivu kao autoritet pri definiranju teškoća i invaliditeta, dok je u socijalnom modelu perspektiva usmjerena na socijalno okruženje osobe s invaliditetom i/ili teškoćama. Prema medicinskom modelu „invaliditet je individualni ili medicinski fenomen koji proizlazi iz oštećenja tjelesnih funkcija ili struktura; nedostatak ili abnormalnost, dok socijalni model invaliditet definira kao društveni konstrukt koji se nameće prije oštećenja od strane društva; neki oblik razlike” (Haegele i Hodge, 2016: 2). U medicinskom modelu etiketira se i kategorizira s namjerom djelovanja na pojedinu teškoću ili invaliditet ne uzimajući u obzir socijalnu percepciju osobe s invaliditetom (Haegele i Hodge, 2016) niti uzimajući u obzir relevantnost okoline pri percepciji invaliditeta i teškoća (Krcek, 2023). U medicinskom modelu medicinskim se postupcima nastoje manjkavosti ukloniti i pojedinca prilagoditi društvu, ostavljajući društvo nepromijenjeno. Socijalni model predviđa promjene u društvu, društvenim idejama i politikama, ne intervenirajući u smjeru pojedinca s obzirom na to da se njegove karakteristike vide jedinstvenima i potencijalom za obogaćivanje društva (Haegele i Hodge, 2016). Posebno je zabrinjavajuće da se u medicinskom modelu čak i pedagoške odluke donose na temelju odluka medicinskih autoriteta i stručnjaka te je takva perspektiva preduvjet za edukacijsko isključivanje i stigmatiziranje za razliku od socijalnog modela koji suzbija stigmatu, uzima u obzir potrebe učenika te mu se proaktivnim metodama prilagođava (Kapoor i Kaul, 2024; Lynn i Lennon-Dearing, 2024). Takav model prihvaća interakciju pojedinca i društva te društvo vidi kao medij u okviru kojeg se etiketira, uzrokuje ili održava invaliditet ili teškoće (Krcek, 2023). Nadalje, u socijalnom modelu pri donošenju odluka i kreiranju promjena u društvu uzima se u obzir osoba s invaliditetom ili teškoćama, a ekskluzija je posljedica nespremnosti okoline na promje-

ne i prilagodbu. Kritika medicinskog modela odnosi se na isključivanje osoba s invaliditetom iz procesa donošenja odluka i izostanak prihvaćanja njihovih želja, potreba i perspektiva.

ETIKETIRANJE I STIGMA

Stigma je kombinacija kognitivne, afektivne i bihevioralne komponente (Goffman, 1997, prema Mueller, Fuermaier, Koerts, i Tucha, 2012) te potiče razvoj predrasuda i diskriminacije (Goffman, 1963). Ako je za neke vrste teškoća karakteristično odstupanje od konvencionalnih oblika ponašanja, kao što je to slučaj kod ADHD-a, stigmatizacija je jača (Martin, Pescosolido, Olafsdottir i McLeod, 2007; Walker, Coleman, Lee, Squire i Friesen, 2008). Upravo osobe s ADHD-om u svim razdobljima života i u gotovo svim okolnostima bivaju stigmatizirane (Lebowitz, 2013). Zbog javne stigme (engl. *public stigma*) imaju manje prilika za realizaciju svojih potencijala što nerijetko dovodi do edukacijskog i društvenog isključivanja. Javna stigma u značajnoj je mjeri preduvjet za razvoj samostigme (engl. *self-stigma*) s obzirom da internalizacija segmenata javne stigme dovodi do prihvaćanja društvene perspektive samog sebe te razvoja samostigmatizirajućeg funkcioniranja stigmatizirane osobe (Corrigan, Larson i Ruesch, 2009).

Stigmatizacija započinje uočavanjem razlika u okviru društvenog konteksta i etiketiranjem pojedinaca koji odstupaju od normi. Takve razlike povezuju se s negativnim stereotipima, a kasnije s predrasudama i diskriminacijom što ima negativne učinke na društvene prilike i uspjeh etiketiranog pojedinca (Link i Phelan, 2013), pa tako i prilike i uspjeh etiketiranog učenika s ADHD-om (Mueller i sur., 2012), pri čemu učitelji takve učenike ocjenjuju nižim ocjenama u usporedbi s učenicima kojima nije dijagnosticiran ADHD (Metzger i Hamilton, 2020) te vide njihovo ponašanje neprimjerenijim što dovodi do stigmatizacije (Varma i Wiener, 2020) i što ima daljnje negativne posljedice na njihov život i društveno djelovanje.

Corrigan i Watson (2002) sumirali su odnos kognitivnih, afektivnih i bihevioralnih segmenata javne stigme i samostigme (Tablica 1) te prikazuju razvoj stigme (javne stigme i samostigme) od početnog stereotipnog uvjerenja do diskriminativnog ponašanja.

TABLICA 1 Odnos javne stigme i samostigme (Corrigan i Watson, 2002: 16)

Javna stigma	Samostigma
- stereotipi – negativna uvjerenja o pojedinoj grupi (npr. opasnost, nekompetentnost, karakterna slabost i sl.)	- stereotipi – negativna uvjerenja o samome sebi (npr. nekompetentnost, karakterna slabost i sl.)
- predrasude – slaganje s takvim uvjerenjima (stereotipima) i negativna emocionalna reakcija (npr. ljutnja, strah i sl.)	- predrasude – slaganje s takvim uvjerenjima (stereotipima) i negativna emocionalna reakcija (npr. nisko samopouzdanje, niska samoučinkovitost i sl.)
- diskriminacija – ponašanje koje se nadovezuje na predrasudu (npr. izbjegavanje, uskraćivanje mogućnosti zapošljavanja i stanovanja, uskraćivanje pomoći i sl.)	- diskriminacija – ponašanje koje se nadovezuje na predrasudu (npr. ne uspijeva pronaći posao i mjesto za stanovanje)

Barton (2009, prema Haegele i Hodge, 2016) napominje da o jeziku koji se upotrebljava za opisivanje osoba s teškoćama ovise načini interakcije i očekivanja tih osoba u kontaktu s drugima. Upotreba narativa koji ne isključuje te ne stavlja u prvi plan teškoću pojedinca (što je jedna od glavnih karakteristika socijalnog modela) poželjna je u inkluzivnom okruženju u svrhu suzbijanja stigmatiziranja.

PREGLED NAZIVLJA ADHD-A U HRVATSKOM GOVORNOM PODRUČJU

TABLICA 2 Pregled znanstvenih radova u Republici Hrvatskoj koji u naslovu imaju hrvatsku inačicu izraza ADHD

Znanstveni radovi			
Autor(i)	Godina	Naslov rada	Naziv časopisa / zbornika radova
Sekušak-Galešev, S.	1999.	Deficit pažnje/hiperaktivni poremećaj	U: Z. Matoić (ur.), <i>Nacionalni skup o vjerskom odgoju djece i mladeži s posebnim potrebama.</i> (37–41). Zagreb: Nacionalni katehetski ured.
Sekušak-Galešev, S.	2004.	Deficit pažnje/hiperaktivnost i posebne edukacijske potrebe	U: Lj. Igrić (ur.), <i>Moje dijete u školi.</i> (26–41). Zagreb: Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti; Hrvatska udruga za stručnu pomoć djeci s posebnim potrebama IDEM.

Znanstveni radovi			
Autor(i)	Godina	Naslov rada	Naziv časopisa / zbornika radova
Sekušak-Galešev, S.	2004.	Djeca s deficitom pažnje / hiperaktivnim poremećajem u školi i obitelji	<i>S vama</i> , 1, 45–60.
Sekušak-Galešev, S.	2004.	Pristup hiperaktivnom učeniku	<i>Školski vjesnik: časopis za pedagoška i školska pitanja</i> , 53(3-4), 251–268.
Sekušak-Galešev, S.	2005.	Hiperaktivnost	<i>Dijete i društvo</i> , 1, 40–59.
Sekušak-Galešev, S.	2006.	Djeca s poremećajem pažnje/ hiperaktivnim ponašanjem: edukacijsko-rehabilitacijski pristup	U: S. Krnić, M. Nazor i M. Sočo (ur.), <i>Dijagnostika i tretman ADHD sindroma</i> . Split: Sto Koluri.
Jurin, M., Sekušak-Galešev, S.	2008.	Poremećaj pozornosti s hiperaktivnošću, (ADHD) – multimodalni pristup	<i>Paediatrica Croatica</i> , 52(3), 195–201.
Velki, T., Velki, M.	2009.	Dijete s ADHD/ADD-om	U: D. Ljubotina, Ž. Kamenov, U. Mikac, D. Urch (ur.), <i>19. Dani Ramira i Zorana Bujasa</i> . (217). Zagreb: Odsjek za psihologiju Sveučilišta u Zagrebu.
Kudek-Mirošević, J., Opić, S.	2010.	Ponašanja karakteristična za ADHD	<i>Odgojne znanosti</i> , 12 (1 (19)), 167–184.
Kudek Mirošević, J., Jurčević-Lozančić, A.	2010.	Značaj individualiziranog odgojno-obrazovnog programa u radu s učenicima s ADHD poremećajem	U: A. Jurčević Lozančić (ur.), <i>11. Dani Mate Demarina, Očekivanja, postignuća i perspektive u teoriji i praksi ranog i primarnog odgoja i obrazovanja</i> . Zagreb: Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
Velki, T., Cimer, R.	2011.	Primjena teorije ekoloških sustava u radu s djetetom s ADHD-om	<i>Klinička psihologija</i> , 4(1-2), 71–87.
Opić, S., Kudek Mirošević, J.	2011.	Tretiranje učenika s ADHD poremećajem u redovitim osnovnim školama (prevedeni na hrvatski jezik naslov i sažetak)	<i>Napredak: Časopis za interdisciplinarna istraživanja u odgoju i obrazovanju</i> , 152(1), 75–92.
Romstein, K.	2011.	Kvalitativni pristup interpretaciji simptoma ADHD-a: implikacije za pedagošku praksu	<i>Život i škola</i> , 26, 101–113.

Znanstveni radovi			
Autor(i)	Godina	Naslov rada	Naziv časopisa / zbornika radova
Sunko, E., Lujan, M.	2011.	Inkluzija učenika s hiperaktivnosti i poremećajem pažnje - u nižim razredima osnovne škole	U: M. Nikolić, A. Huremović, A. Dizdarević (ur.), <i>Međunarodna naučno-stručna konferencija „Unapređenje kvalitete života djece i mladih“</i> . (335–346). Tuzla: Udruženje za podršku i kreativni razvoj djece i mladih; Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Univerziteta u Tuzli.
Sekušak Galešev, S.	2012.	Studenti s ADHD-om	U: L. Kiš Glavaš (ur.), <i>Studenti s invaliditetom. Opće smjernice</i> . (267–305). Zagreb: Sveučilište u Zagrebu.
Loborec, M., Bouillet, D.	2012.	Istraživanje procjena odgojitelja o mogućnosti inkluzije djece s ADHD-om u redovni program dječjih vrtića	<i>Napredak: Časopis za interdisciplinarna istraživanja u odgoju i obrazovanju</i> , 153(1), 21–38.
Međimorec Grgurić P., Vlah N., Baftiri Đ. Martinić T., Šaka D.	2014.	Stavovi nastavnika srednjih strukovnih škola o integraciji učenika s intelektualnim teškoćama, specifičnim teškoćama učenja, problemima u ponašanju i ADHD-om	U: Žic-Ralić, A., Bukvić, Z. (ur.). <i>Zbornik sažetaka i radova 10. kongresa edukacijskih rehabilitatora s međunarodnim sudjelovanjem Poticajno okruženje za cjeloživotno učenje</i> . (34–49). Zagreb: Savez edukacijskih rehabilitatora Hrvatske.
Sekušak- Galešev, S.	2014.	Deficit pažnje / hiperaktivni poremećaj	Zagreb: ADOPTA Udruga za potporu posvajanju.
Frey Škrinjar, J., Sekušak Galešev, S., Masnjak L.	2014.	Kvaliteta uključivanja učenika s ADHD-om u redovnim osnovnim i srednjim školama u Hrvatskoj	U: N. Bernardić Pavlin, B. Jokić, J. Lopizić, V. Putarek, V. Vlahović-Štetić (ur.), <i>22. godišnja konferencija hrvatskih psihologa s međunarodnim sudjelovanjem: Kako obrazovanju dodati boju? – uloga i izazovi za psihologe</i> . (221). Zagreb: Hrvatsko psihološko društvo (HPD).
Velki, T., Romstein, K.	2015.	Jesu li djeca s ADHD-om češće počinitelji ili žrtve vršnjačkog nasilja?	U: I. Živančević-Sekeruš (ur.), <i>Savremeni trendovi u psihologiji 2015</i> . (314–316). Novi Sad: Filozofski fakultet Univerziteta u Novom Sadu.

Znanstveni radovi			
Autor(i)	Godina	Naslov rada	Naziv časopisa / zbornika radova
Velki, T., Romstein, K.	2015.	Povezanost simptoma ADHD-a s agresivnim i nasilničkim ponašanjem učenika osnovnoškolske dobi	U: J. Despot Lučanin, I. Černja, J. Lopižić, N. Rudolfi (ur.), <i>Knjiga sažetaka 23. godišnja konferencija hrvatskih psihologa: Psihologija starenja-pogled u budućnost</i> . (191). Šibenik: Naklada Slap.
Velki, T., Dudaš, M.	2016.	Pokazuju li hiperaktivnija djeca više simptoma agresivnosti?	<i>Ljetopis socijalnog rada</i> , 23(1), 87–121.
Velki, T., Romstein, K.	2016.	Povezanost samoprocijenjenih simptoma ADHD-a s agresivnim ponašanjem i sudjelovanjem u vršnjačkom nasilju učenika osnovnoškolske dobi	<i>Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja</i> , 52(2), 30–41.
Romstein, K., Velki, T.	2016.	Identifikacija djece s ADHD-om u osnovnoj školi: primjenjivost samoprocjene i mogućnost jačanja socijalnih vještina u kontekstu odgojno-obrazovne stvarnosti	U: Z. Bukvić (ur.), <i>Izazovi inkluzivnog odgoja i obrazovanja</i> . (31). Varaždin: Savez edukacijskih rehabilitatora Hrvatske.
Velki, T., Romstein, K.	2017.	Akademsko, socijalno i emocionalno funkcioniranje djece suspektne na ADHD	<i>Klinička psihologija</i> , 10(1-2), 35–58.
Sekušak-Galešev, S.	2017.	Istraživanja o socijalnom uključivanju djece i mladih s ADHD-om u Hrvatskoj	U: <i>1. međunarodne konferencije o ADHD-u „Od stigme do uspjeha“</i> . (11). Zagreb: „Buđenje“ Udruga za razumijevanje ADHD-a.
Radetić-Paić, M.	2018.	Samoprocjene znanja učitelja o učenicima s deficitom pozornosti / hiperaktivnim poremećajem s obzirom na godine radnoga iskustva	<i>Školski vjesnik: časopis za pedagoški teoriju i praksu</i> , 67 (2018), 2, 239–250.
Kudek Mirošević, J., Makarun, N.	2018.	Spremnost odgojitelja za inkluziju djece s poremećajem aktivnosti i pažnje	U: I. Prskalo, Z. Braičić, M. Badrić (ur.), <i>17. Dani Mate Demarina: Odgoj i obrazovanje-budućnost civilizacije</i> . (215–230). Petrinja: Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
Kovačić, E., Vlah, N.	2018.	Strategije u poučavanju učenika s teškoćama pažnje – samoprocjena učitelja	Rijeka: Odsjek za pedagogiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Rijeci.

Znanstveni radovi			
Autor(i)	Godina	Naslov rada	Naziv časopisa / zbornika radova
Tatrević, M., Romstein, K., Velki, T.	2018.	Povezanost simptoma ADHD-a sa socio-emocionalnom prilagodбом osnovnoškolača	U: A. Jakopec, D. Pribisalić, D. Krupić. <i>7. znanstveno-stručni skup: Osnježavanje potencijala za preventivne aktivnosti u zajednici.</i> (58). Osijek: Odsjek za psihologiju Filozofskog fakulteta u Osijeku; Društvo psihologa Osijek.
Vlah, N., Sekušak-Galešev, S., Skočić-Mihić, S.	2018.	Povezanost obilježja razrednika i učenika u procjeni simptoma nepažnje, impulzivnosti i hiperaktivnosti povezanih s ADHD poremećajem	<i>Socijalna psihijatrija</i> , 4, (2), 372–389.
Velki, T., Užarević, Z., Dubovicki, S.	2019.	Samoprocijenjeni simptomi ADHD-a kao rizični čimbenici prilagodbe u osnovnoj školi (<i>prevedeni na hrvatski jezik naslov i sažetak</i>)	<i>Društvena istraživanja: časopis za opća društvena pitanja</i> , 28(3), 503–522.
Velki, T., Vrdoljak, G.	2019.	Spol kao moderator i dob kao medijator varijable u predviđanju školske prilagodbe samoprocijenjenim simptomima ADHD-a (<i>prevedeni na hrvatski jezik naslov i sažetak</i>)	<i>Primenjena psihologija</i> , 12(1), 65–83.
Vukelić, D., Zovko, A., Vlah, N.	2020.	Izvedbeni planovi i programi studija u Hrvatskoj koji obrazuju učitelje za rad s učenicima s ADHD-om.	<i>Društvene i humanističke studije</i> , 4(13), 431–462.
Sunko, E., Batarelo Kokić, I., Vlah, N.	2021.	Inkluzivna uvjerenja učitelja i nastavna praksa u radu s učenicima s nekim simptomima nepažnje povezanim s ADHD-om (<i>prevedeni na hrvatski jezik naslov i sažetak</i>)	<i>Zbornik radova Islamskog pedagoškog fakulteta u Zenici</i> , 19(19), 103–126.
Vlah, N., Velki, T., Zrilić, S.	2022.	Pozitivno i asertivno discipliniranje učenika s teškoćama pažnje	<i>Društvena istraživanja: časopis za opća društvena pitanja</i> , 31(1), 155–174.
Skočić Mihić, S., Sekušak Galešev, S., Kehonjić, S.	2022.	Učiteljska procjena znanja o simptomima, etiologiji i tretmanu ADHD-a	<i>Metodički ogledi: časopis za filozofiju odgoja</i> , 28(2), 171–191.

TABLICA 3 Pregled objavljenih knjiga u Republici Hrvatskoj koje u naslovu imaju hrvatsku inačicu izraza ADHD

Objavljene knjige			
Autor(i)	Godina	Naslov rada	Izdavač
Kocijan Her- cigonja, D. prilozi: Buljan Flan- der, G. Vučković, D.	1997.	Hiperaktivno dijete: uznemireni roditelji i odgajatelji	Jastrebarsko: Naklada Slap.
Kocijan Her- cigonja, D. Buljan Flan- der, G. Vučković, D.	1999.; 2002.; 2004.	Hiperaktivno dijete: uznemireni roditelji i odgajatelji	Jastrebarsko: Naklada Slap.
Luca-Mrden, J. Puhovski, S.	2005.; 2006.; 2007.	Hiperaktivno dijete	Zagreb: Poliklinika za zaštitu djece grada Zagreba.
Luketin, D. Sunko, E.	2006.	Kako?: kreativnim aktivnostima kreiramo odgoj: namijenjeno prosvjetnim djelatnicima, roditeljima i drugima u radu s ADHD djecom	Split: Liga za borbu protiv narkomanije.
Krnić, S. Nazor, M. Sočo, M.	2006.	Dijagnostika i tretman ADHD sindroma	Split: Sto koluri,
Ferek, M.	2006.; 2008.; 2010.	Hiperaktivni sanjari: drugačiji, lošiji, bolji; osvrt na ADHD – deficit pažnje / hiperaktivni poremećaj	Zagreb: „Buđenje“ Udruga za razumijevanje ADHD-a.
Pospiš, M.	2009.	Novi pogledi na AD/HD: strategija za učenika sa manjkom pažnje i/ili hiperaktivnošću	Varaždinske Toplice: Tonimir.
Prvčić, I. Rister, M.	2011.	Deficit pažnje: hiperaktivni poremećaj (ADHD)	Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa / Agencija za odgoj i obrazovanje.
Velki, T.	2012.	Priručnik za rad s hiperaktivnom djecom u školi	Jastrebarsko: Naklada Slap.
Luca-Mrden, J. Buljan Flan- der, G.	2014.	Hiperaktivno dijete	Zagreb: Poliklinika za zaštitu djece grada Zagreba.

Objavljene knjige			
Autor(i)	Godina	Naslov rada	Izdavač
Sekušak-Galešev, S. Frey Škrinjar, J. Masnjak, L.	2015.	Ispitivanje socijalne uključenosti i kvalitete podrške u sustavima predškolskog, osnovnoškolskog i srednjoškolskog obrazovanja za djecu i učenike s poremećajem iz autističnog spektra (PAS) i deficitom pažnje i hiperaktivnim poremećajem (ADHD): izvješće o istraživanju	Zagreb: Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
Salkičević, S. Tadinac, M.	2017.	Neuropsihološki aspekti istraživanja AD/HD-a kod djece	Jastrebarsko: Naklada Slap.
Velki, T.	2018.	Priručnik za rad s hiperaktivnom djecom u školi: za učitelje, roditelje i asistente u nastavi	Jastrebarsko: Naklada Slap.
Hercigonja Novković, V. Kocijan-Hercigonja, D.	2022.; 2023.	ADHD: od predrasuda do činjenica	Zagreb: Egmont.
Lončar, M. Tonković, A. Pongračić, L.	2023.	Pedagoška prevencija nasilja kod hiperaktivne djece	Zagreb: Alfa.

TABLICA 4 Pregled zakonskih akata u Republici Hrvatskoj u kojima se spominje hrvatska inačica izraza ADHD

Zakonska regulativa			
Donositelj	Godina	Naziv zakonske regulative	Korišteni termin
Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta	2015.	Pravilnik o osnovnoškolskom i srednjoškolskom odgoju i obrazovanju učenika s teškoćama u razvoju – Orijentacijska lista vrsta teškoća	Poremećaji aktivnosti i pažnje
Ministarstvo znanosti i obrazovanja	2016.	Okvir za poticanje i prilagodbu iskustava učenja te vrednovanje postignuća djece i učenika s teškoćama	Poremećaj pomanjkanja pažnje i hiperaktivnost (engl. <i>Attention Deficit and Hyperactivity Disorder</i> , ADHD)
Ministarstvo znanosti i obrazovanja	2021.	Smjernice za rad s učenicima s teškoćama	Deficit pažnje / hiperaktivni poremećaj – ADHD

Zakonska regulativa			
Donositelj	Godina	Naziv zakonske regulative	Korišteni termin
Ministarstvo znanosti i obrazovanja	2024.	Odluka o donošenju Posebnoga nastavnog programa za stjecanje kompetencija u aktivnostima svakodnevnoga života i rada za učenike s teškoćama u razvoju i Posebnoga nastavnog programa za stjecanje kompetencija u aktivnostima svakodnevnoga života i rada za učenike s poremećajem iz spektra autizma za osnovnu školu	Deficit pažnje / hiperaktivni poremećaj

RASPRAVA

S obzirom na snažan potencijal terminologije na kasnije stigmatiziranje, učinjena je sadržajna analiza prethodno korištenih termina. Prije svega, nazivi koji u sebi sadrže termine kao što su *deficit* i *poremećaj* svakako se mogu i trebaju izbjeći. Takvi su nazivi dominantni (*deficit pažnje / hiperaktivni poremećaj; poremećaj pažnje / hiperaktivno ponašanje; poremećaj pozornosti s hiperaktivnošću; deficit pažnje / hiperaktivnost, hiperaktivnost i poremećaj pažnje, poremećaj aktivnosti i pažnje, poremećaj pomanjkanja pažnje i hiperaktivnost*) i nikako nisu primjereni za pedagoški kontekst s obzirom na to da su čvrsto utemeljeni na medicinskom modelu usmjerenosti na poremećaj. Termin s medicinskom konotacijom je i *ADHD sindrom*. Pojam *sindrom* dolazi iz medicinske terminologije i svakako ga treba izbjegavati u pedagoškom kontekstu.

Nadalje, nazive kao što je *ADHD poremećaj* također je nužno izbjegavati, prije svega zbog riječi *poremećaj* (što je pojašnjeno u prethodnom ulomku), a potom s obzirom na to da u pokrati ADHD već imamo riječ *disorder* što u prijevodu na hrvatski jezik znači *poremećaj*. Dakle, tako bi došlo do dvostrukog korištenja istim terminom u jednom nazivu.

Izolirani izrazi u naslovu kao što su *teškoće pažnje* ili *hiperaktivnost* mogu biti primjereni samo kada se u određenom znanstvenom ili stručnom radu govori o pojedinom tipu ADHD-a. Problematično je kada se u naslovu rabe termini koji podrazumijevaju samo jedan segment ADHD-a, a u samom radu autor se u jednoj mjeri referira na sve segmente ADHD-a.

Izrazi kao što su *hiperaktivno dijete* ili *hiperaktivni učenik* ili verzije tih izraza

u množini svakako su neprimjereni jer krše prvu odredbu Smjernica za inkluzivni jezik Ujedinjenih naroda (2019) koja glasi: „osoba na prvom mjestu”. U njoj se predlaže da se riječi koje obilježavaju osobu (osoba/osobe, dijete/djeca, učenik/učenici) postavljaju na prvo mjesto pojedinog naziva da bi se u središte stavio pojedinac, a ne njegova teškoća.

Istaknuto je koji termini nisu primjereni, no svakako je nužno dati prijedlog termina koji su potencijalno prihvatljivi. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta (*Narodne novine*, 2015) upotrebljava naziv *poremećaji aktivnosti i pažnje*. S obzirom na to da Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi (*Narodne novine*, 2008) ni u jednoj prilici ne spominje termin *poremećaj* te učenike s posebnim potrebama dijeli na učenike s teškoćama i darovite učenike, nužno je promijeniti termin *poremećaj* u termin *teškoće*, što bi svakako umanjilo medicinski prizvuk naziva i stavilo naglasak na pedagoški kontekst. Dakle, takva bi verzija naziva glasila *teškoće aktivnosti i pažnje*, a u nužnom kontekstu predlaže se dodavanje termina *osoba / dijete / učenik* ispred naziva *teškoća*, pa bi u tome slučaju bili kreirani izrazi *osoba / dijete / učenik s teškoćama aktivnosti i pažnje* (ovisno o kontekstu). Takvim bi se nazivljem u najvećoj mogućoj mjeri dokinula konekcija terminologije s medicinskom nomenklaturom što je preduvjet izbjegavanja medicinskog modela. Također, izbjegla bi se usmjerenost na negaciju (*nepažnja*) te neprimjerenost i odstupanje od standarda (*hiperaktivnost*) koje usmjeravaju fokus na samu teškoću i medicinsko djelovanje. U jednom segmentu postoji zabrinutost zbog tog prijedloga. Naime, ako koristimo neustaljeni termin *teškoće aktivnosti i pažnje*, moguće je da ne bude u svakom kontekstu jasno da se govori o specifičnim teškoćama karakterističnima za ADHD. Svakako je prepoznatljivost tog termina upitna kao i njegovo prihvaćanje u znanstveno-stručnom kontekstu.

Drugi termin koji se predlaže pokrata je nastala od engleskog naziva – *ADHD*. Iako puni naziv (*Attention Deficit Hyperactivity Disorder*) u sebi sadrži termine koji se naslanjaju na medicinski model teškoća (engl. *deficit* ‘manjak, nedostatak’ / engl. *disorder* ‘poremećaj’), upotrebom pokrate uklanja se takav potencijal. Paralelno, razvija se potencijal suradnje medicine i odgojno-obrazovnih znanosti. Naime, takav izraz bio bi prihvatljiv za obje strane, kreirala bi se interdisciplinarna univerzalna nomenklatura koja bi pojednostavila procese suradnje medicine i pedagogije što je nužno u multidisciplinarnim procesima dijagnostike i eventualne medikamentozne terapije. Nadalje, značajni argumenti za upotrebu termina ADHD svakako su kratkoća, jasnoća i u najvećoj mjeri

prepoznatljivost među znanstvenicima i stručnjacima, ali, možda i važnije, i među laicima, a tu prije svega mislimo na roditelje čijoj je djeci dijagnosticiran ADHD. Dodatni argument za upotrebu tog termina recentna je tendencija njegove upotrebe – relevantni znanstvenici i stručnjaci s hrvatskog govornog područja u sve značajnijoj mjeri prihvaćaju njegov potencijal prepoznatljivosti i ekonomičnosti. Tim se potencijalom koriste i pri prevođenju radova za objavu u stranim znanstvenim časopisima te pri internacionalnoj komunikaciji. Svakako se postavlja i pitanje nedostatka tog izraza s obzirom na to da je preuzet iz stranog (engleskog) jezika. Odluke o upotrebi stranih izraza svakako narušavaju integritet hrvatskog standardnog jezika, no, u nedostatku adekvatnih termina, upotrebu „efikasnijih“ termina kao što je *ADHD* svakako možemo percipirati kao jedan vid obogaćivanja (znanstvenog i stručnog) hrvatskog standardnog jezika.

ZAKLJUČAK

Terminologija na području ADHD-a u značajnoj je mjeri neujednačena i nedosljedna na hrvatskom govornom području. Nedosljednost u nazivlju ADHD-a ističe se na više razina i u više oblika – (1) nedosljednost više različitih autora u jednoj godini, (2) nedosljednost istog autora u više godina, (3) nedosljednost istog autora u jednoj godini, (4) nedosljednost u okviru zakonskih regulativa, (5) nedosljednost među znanstvenim radovima, stručnim radovima i zakonskim regulativama. Uzroke takve nedosljednosti svakako treba potražiti u interdisciplinarnim i multidisciplinarnim zahtjevima reagiranja na teškoće koje su karakteristične za ADHD. Također, nedosljednost je moguće pojasniti i s pomoću specifičnosti pojedinih projektnih aktivnosti pri čemu se i u tom slučaju ostvaruju interdisciplinarnе suradnje pa nazivlje uvelike ovisi o voditeljima projekata i znanstvenom području i polju iz kojeg voditelj pojedinog projekta dolazi. Nadalje, uočen je neznatan broj stručnih skupova i konferencija u Republici Hrvatskoj tematski usmjerenih na inkluzivnu pedagogiju i, specifično, poučavanje učenika s ADHD-om, pa i to može biti jedan od razloga neadekvatne razine rasprave o ovoj problematici. Vukelić i sur. (2020) ističu da je neadekvatna posvećenost temi ADHD-a uočena i u okviru inicijalnog obrazovanja učitelja razredne i predmetne nastave na sveučilištima u Republici Hrvatskoj. Takav nalaz može biti preduvjet indiferentnosti stručnjaka koji imaju značajan potencijal

za promjene, ali ga niska razina zasićenosti temom umanjuje ili u potpunosti anulira.

U ovom radu prikazan je tijek razvoja nomenklature u kontekstu ADHD-a u okviru hrvatskog jezika te su ponuđena dva prijedloga termina – (1) teškoće aktivnosti i pažnje, (2) ADHD. Može se primijetiti da su predložene dvije krajnosti, s jedne strane puristički prijedlog koji njeguje hrvatski jezik, manje prepoznatljiv, no prijedlog koji u središte stavlja dijete i svakako zakida medicinsku perspektivu. S druge strane, pokrata termina iz anglosaksonskog okruženja, no termin koji je iznimno prepoznatljiv te otvara mogućnost interdisciplinarnog suradnje. Također, kontinuiranom upotrebom izraza ADHD planira se implementacija izraza u hrvatski standardni jezik te paralelno ukidanje medicinske konotacije koja se nalazi iza cjelovitog anglosaksonskog izraza.

Nužno je naglasiti da se ovim radom nastoji potaknuti intenzivniji interdisciplinarni dijalog stručnjaka s područja pedagogije, psihologije i edukacijsko-rehabilitacijskih znanosti. Dakle, nužno je nastojati da se značajne promjene dogode u pedagogiji kao temeljnom znanstvenom i stručnom polju brige o djeci, a sve u suradnji s bliskim poljima ljudske djelatnosti. Takav koalicijski odnos bliskih polja u okviru društvenih znanosti mora biti inicijalni potencijal za promjene i u drugim znanostima. Bez interdisciplinarnog konsenzusa neće biti promjene s obzirom na to da će se iste vrste teškoća različito imenovati u okruženju sve snažnijeg, rastućeg potencijala znanstvenih i stručnih radova svakog znanstvenog polja i područja, ali „pedagoški blok” inicijalno mora donijeti određene odluke da bi njihovi stručnjaci i znanstvenici mogli pregovarati i promovirati adekvatno nazivlje u kontekstu ADHD-a. Pedagogija se mora osloboditi osjećaja manje vrijednosti koji joj je nametnut tijekom stoljeća razvoja disciplinarnosti te preuzeti inicijativu u kontekstu rada s djecom, a tako i kreiranja nazivlja za koje je i u ovom radu utvrđeno da nije marginalna tema.

Također, samo snažna znanstvena i stručna argumentacija i tendencija mogu biti inicijatori promjene u zakonskim regulativama te ne treba čekati promjene nazivlja u okviru službene legislative jer kreatori zakonskih okvira ne smiju i ne mogu ostati indiferentni i/ili rigidni na suvremene znanstvene inicijative i promjene. U konačnici, svakako je poželjno nadati se da su u proces pisanja zakonskih odredbi uključeni najjemenitiji stručnjaci i znanstvenici s područja pedagogije pa je poželjno da se nastupa s općeprihvaćenom, dogovorenim terminologijom.

Neupitna nužnost promjene pojašnjena je u ovom radu, posebno uzimajući u

obzir znanstveno utvrđenu vezu nazivlja i stigmatizacije koja ukida akademske i društvene prilike pojedinaca s teškoćama, a tako i pojedinaca s ADHD-om. Dakle, nazivlje ugrožava životne prilike pojedinca, ali i (inter)disciplinarno djelovanje koje je nužno u procesu podrške djece s ADHD-om. Kompromisna rješenja neće umanjiti važnost pojedine discipline, dapače omogućit će intenzivniju suradnju i multimodalnost pri pronalasku adekvatnih metoda u kontekstu holističkog pristupa djetetu s ADHD-om.

Napomena: Ovaj je rad u potpunosti financiralo Sveučilište u Rijeci projektom uniri-iskusni-drustv 23-46

LITERATURA

- ADUEN, P. A., DAY, T. N., KOFLER, M. J., HARMON, S. L., WELLS, E. L. i SARVER, D. E. (2018). Social problems in ADHD: Is it a skills acquisition or performance problem? *Journal of psychopathology and behavioral assessment*, 40(3), 440–451.
- AMERIČKA PSIHIJATRIJSKA UDRUGA (2014). *Dijagnostički i statistički priručnik za duševne poremećaje, peto izdanje*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
- BARKLEY, R. A. (2013). *Taking Charge of ADHD: The Complete Authoritative Guide for Parents*. New York: The Guilford Press.
- BARKLEY, R. A. (2018) *Attention-deficit hyperactivity disorder. A handbook for diagnosis and treatment*. New York: The Guilford Press.
- BOOTH, T. i AINSCOW, M. (2002). *Index for inclusion: developing learning and participation in schools*. Bristol: Centre for Studies on Inclusive Education (CSIE).
- COLOMER, C., BERENGUER, C., ROSELLÓ, B., BAIXAULI, I. i MIRANDA, A. (2017). The impact of inattention, hyperactivity/impulsivity symptoms, and executive functions on learning behaviors of children with ADHD. *Frontiers in psychology*, 8, 540.
- CORRIGAN, P. W., LARSON, J. E. i RUESCH, N. (2009). Self-stigma and the “why try” effect: impact on life goals and evidence-based practices. *World psychiatry*, 8 (2), 75.
- CORRIGAN, P. W. i WATSON, A. C. (2002). Understanding the impact of stigma on people with mental illness. *World psychiatry*, 1(1), 16.
- DUPAUL, G. J., MORGAN, P. L., FARKAS, G., HILLEMEIER, M. M. i MACZUGA, S. (2016). Academic and social functioning associated with attention-deficit/hyperactivity disorder: Latent class analyses of trajectories from kindergarten to fifth grade. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 44, 1425–1438.
- TEACHER EDUCATION FOR INCLUSION: PROFILE OF INCLUSIVE TEACHERS. (2012). European Agency for Development in Special Needs Education. (pristupljeno 17. srpnja 2024.) <https://www.european-agency.org/projects/te4i/profile-inclusive-teachers>
- FEREK, M. (2006). *Hiperaktivni sanjari: drugačiji, lošiji, bolji: osvrt na ADHD – deficit pažnje/hiperaktivni poremećaj*. Zagreb: „Buđenje“ Udruga za razumijevanje ADHD-a.
- FEREK, M. (2008). *Hiperaktivni sanjari: drugačiji, lošiji, bolji: osvrt na ADHD –*

- deficit pažnje/hiperaktivni poremećaj*. Zagreb: „Buđenje“ Udruga za razumijevanje ADHD-a.
- FEREK, M. (2010). *Hiperaktivni sanjari: drugačiji, lošiji, bolji: osvrt na ADHD – deficit pažnje/hiperaktivni poremećaj*. Zagreb: „Buđenje“ Udruga za razumijevanje ADHD-a.
- FREY ŠKRINJAR, J., SNJEŽANA, S. G. i LEA, M. (2014). Kvaliteta uključivanja učenika s ADHD-om u redovnim osnovnim i srednjim školama u Hrvatskoj. U: N. Bernardić Pavlin, B. Jokić, J. Lopižić, V. Putarek, V. Vlahović-Štetić (ur.), *22. godišnja konferencija hrvatskih psihologa s međunarodnim sudjelovanjem: Kako obrazovanju dodati boju? – uloga i izazovi za psihologe*. (221). Zagreb: Hrvatsko psihološko društvo (HPD).
- HAEGELE, J. A. i HODGE, S. (2016). Disability discourse: Overview and critiques of the medical and social models. *Quest*, 68(2), 193–206.
- HERCIGONJA NOVKOVIĆ, V. i KOCIJAN HERCIGONJA D. (2022). *ADHD – Od predrasuda do činjenica*. Zagreb: Egmont.
- HERCIGONJA NOVKOVIĆ, V. i KOCIJAN HERCIGONJA D. (2023). *ADHD – Od predrasuda do činjenica*. Zagreb: Egmont.
- HUANG-POLLOCK, C. L., MIKAMI, A. Y., PFIFFNER, L. i MCBURNETT, K. (2009). Can executive functions explain the relationship between attention deficit hyperactivity disorder and social adjustment?. *Journal of abnormal child psychology*, 37, 679–691.
- JURIN, M. i SEKUŠAK-GALEŠEV, S. (2008). Poremećaj pozornosti s hiperaktivnošću (ADHD)-multimodalni pristup. *Paediatrica Croatica*, 52(3), 195–201.
- KAPOOR, G. i KAUL, S. (2024). Critical Review of Use of Medical Versus Social Model for Identification of Learning Disabilities. *Journal of Indian Association for Child and Adolescent Mental Health*, 20 (3), 200–204.
- KOCIJAN-HERCIGONJA, D. (1997). *Hiperaktivno dijete*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
- KOCIJAN-HERCIGONJA, D., BULJAN-FLANDER, G. i VUČKOVIĆ, D. (1999). *Hiperaktivno dijete: uznemireni roditelji i odgajatelji*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
- KOCIJAN-HERCIGONJA, D., BULJAN-FLANDER, G. i VUČKOVIĆ, D. (2002). *Hiperaktivno dijete: uznemireni roditelji i odgajatelji*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
- KOCIJAN-HERCIGONJA, D., BULJAN-FLANDER, G. i VUČKOVIĆ, D. (2004). *Hiperaktivno dijete: uznemireni roditelji i odgajatelji*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
- KOVAČIĆ, E. i VLAH, N. (2018). Strategije u poučavanju učenika s teškoćama pažnje – samoprocjena učitelja. U: M. Turk (ur.), *Suvremeni trendovi i izazovi nastavničke profesije*. Rijeka: Odsjek za pedagogiju Filozofskog fakulteta Sve-

učilišta u Rijeci.

- KRCEK, T. E. (2013). Deconstructing disability and neurodiversity: Controversial issues for autism and implications for social work. *Journal of Progressive Human Services*, 24(1), 4–22.
- KRNIĆ, S., NAZOR, M. i SOČO, M. (2006). *Dijagnostika i tretman ADHD sindroma*. Split: Sto koluri.
- KUDEK MIROŠEVIĆ, J. i JURČEVIĆ-LOZANČIĆ, A. (2010). Značaj individualiziranog odgojno-obrazovnog programa u radu s učenicima s ADHD poremećajem. U: A. Jurčević Lozančić (ur.), *11. Dani Mate Demarina, Očekivanja, postignuća i perspektive u teoriji i praksi ranog i primarnog odgoja i obrazovanja*. Zagreb: Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- KUDEK MIROŠEVIĆ, J. i MAKARUN, N. (2018). Spremnost odgojitelja za inkluziju djece s poremećajem aktivnosti i pažnje. U: I. Prskalo, Z. Braičić, M. Badrić (ur.), *17. Dani Mate Demarina: Odgoj i obrazovanje-budućnost civilizacije*. (215–230). Petrinja: Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- KUDEK-MIROŠEVIĆ, J. i OPIĆ, S. (2010). Ponašanja karakteristična za ADHD. *Odgojne znanosti*, 12 (1 (19)), 167–184.
- LEBOWITZ, M. S. (2013). Stigmatization of ADHD: a developmental review. *Journal of Attention Disorders*, 20(3), 199–205.
- LINK, B. G. i PHELAN, J. C. (2013). Labeling and stigma. U: C. S. Aneshensel, J. C. Phelan, i A. Bierman (ur.), *Handbook of the sociology of mental health*. (525–541). Berlin: Springer Science + Business Media.
- LOBOREC, M. i BOUILLET, D. (2012). Istraživanje procjena odgojitelja o mogućnosti inkluzije djece s ADHD-om u redovni program dječjih vrtića. *Napredak: Časopis za interdisciplinarna istraživanja u odgoju i obrazovanju*, 153(1), 21–38.
- LONČAR, M., TONKOVIĆ, A. i PONGRAČIĆ, L. (2023). *Pedagoška prevencija nasilja kod hiperaktivne djece*. Zagreb: Alfa.
- LUCA-MRĐEN, J. i PUHOVSKI, S. (2005). *Hiperaktivno dijete*. Zagreb: Poliklinika za zaštitu djece grada Zagreba.
- LUCA-MRĐEN, J. i PUHOVSKI, S. (2006). *Hiperaktivno dijete*. Zagreb: Poliklinika za zaštitu djece grada Zagreba.
- LUCA-MRĐEN, J. i PUHOVSKI, S. (2007). *Hiperaktivno dijete*. Zagreb: Poliklinika za zaštitu djece grada Zagreba.
- LUCA-MRĐEN, J. i BULJAN FLANDER, G. (2014). *Hiperaktivno dijete*. Zagreb: Poliklinika za zaštitu djece grada Zagreba.
- LUKETIN, D. i SUNKO, E. (2006). *Kako? Kreativnim aktivnostima kreiramo od-*

- goj. Split: Liga za borbu protiv narkomanije.
- LYNN, V. A. i LENNON-DEARING, R. (2024). Putting people first: the power of inclusive language. *Journal of HIV/AIDS i Social Services*, 1–6.
- MARTIN, J. K., PESCOSOLIDO, B. A., OLAFSDOTTIR, S. i McLEOD, J. D. (2007). The construction of fear: Americans' preferences for social distance from children and adolescents with mental health problems. *Journal of health and social behavior*, 48(1), 50–67.
- MEDIMOREC GRGURIĆ, P., VLAH, N., BAFTIRI, Đ., MARTINIĆ, T. i ŠAKA, D. (2014). Stavovi nastavnika srednjih strukovnih škola o integraciji učenika s intelektualnim teškoćama, specifičnim teškoćama učenja, problemima u ponašanju i ADHD-om. U: Žic-Ralić, A., Bukvić, Z. (ur). *Zbornik sažetaka i radova 10. kongresa edukacijskih rehabilitatora s međunarodnim sudjelovanjem Poticajno okruženje za cjeloživotno učenje*. (34–49). Zagreb: Savez edukacijskih rehabilitatora Hrvatske.
- METZGER, A. N. i HAMILTON, L. T. (2020). The stigma of ADHD: teacher ratings of labeled students. *Sociological perspectives*, 64(2), 258–279.
- MUELLER, A. K., FUERMAIER, A. B., KOERTS, J. i TUCHA, L. (2012). Stigma in attention deficit hyperactivity disorder. *ADHD attention deficit and hyperactivity disorders*, 4, 101–114.
- ODLUKA O DONOŠENJU POSEBNOGA NASTAVNOG PROGRAMA ZA STJECANJE KOMPETENCIJA U AKTIVNOSTIMA SVAKODNEVNOGA ŽIVOTA I RADA ZA UČENIKE S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU I POSEBNOGA NASTAVNOG PROGRAMA ZA STJECANJE KOMPETENCIJA U AKTIVNOSTIMA SVAKODNEVNOGA ŽIVOTA I RADA ZA UČENIKE S POREMEĆAJEM IZ SPEKTRA AUTIZMA ZA OSNOVNU ŠKOLU*. (9. travnja 2024.). Narodne novine. (pristupljeno 22. kolovoza 2024.) https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2024_04_42_743.html.
- OKVIR ZA POTICANJE I PRILAGODBU ISKUSTAVA UČENJA TE VREDNOVANJE POSTIGNUĆA DJECE I UČENIKA S TEŠKOĆAMA. (veljača, 2016.). Ministarstvo znanosti i obrazovanja. (pristupljeno 10. srpnja 2024.) <http://www.kurikulum.hr/wp-content/uploads/2016/02/Okvir-djeca-i-ucenici-s-teskocama.pdf>.
- OPIĆ, S. i KUDEK MIROŠEVIĆ, J. (2011). Tretiranje učenika s ADHD poremećajem u redovitim osnovnim školama. *Napredak: Časopis za interdisciplinarna istraživanja u odgoju i obrazovanju*, 152(1), 75–92.
- POSPIŠ, M. (2009). *Novi pogledi na AD/HD: Strategije za učenike sa manjkom pažnje i/ili hiperaktivnošću*. Varaždinske Toplice: Tonimir.
- PRAVILNIK O OSNOVNOŠKOLSKOM I SREDNJOŠKOLSKOM ODGOJU I OBRAZOVANJU UČENIKA S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU*. (4. ožujka 2015.). Narodne novine. (pristupljeno 1. kolovoza

- 2024.) https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2015_03_24_510.html
- PRVČIĆ, I. i RISTER, M. (2009). *Deficit pažnje/Hiperaktivni poremećaj (ADHD/ADD)*. Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa/ Agencija za odgoj i obrazovanje.
- RADETIĆ-PAIĆ, M. (2018). Samoprocjene znanja učitelja o učenicima s deficitom pozornosti/ hiperaktivnim poremećajem s obzirom na godine radnog iskustva. *Školski vjesnik: časopis za pedagojsku teoriju i praksu*, 67 (2018), 2, 239–250.
- RIEF, S. F. (2016). *How to reach and teach children and teens with ADD/ADHD*. San Francisco: John Wiley Sons.
- ROMSTEIN, K. (2011). Kvalitativni pristup interpretaciji simptoma ADHD-a: implikacije za pedagošku praksu. *Život i škola*, 26, 101–113.
- ROMSTEIN, K. i VELKI, T. (2016). Identifikacija djece s ADHD-om u osnovnoj školi: primjenjivost samoprocjene i mogućnost jačanja socijalnih vještina u kontekstu odgojno-obrazovne stvarnosti. U: Z. Bukvić (ur.), *Izazovi inkluzivnog odgoja i obrazovanja*. (31). Varaždin: Savez edukacijskih rehabilitatora Hrvatske.
- SALKIČEVIĆ, S. i TADINAC, M. (2017). *Neuropsihološki aspekti istraživanja ADHD-a kod djece*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
- SEKUŠAK-GALEŠEV, S. (1999). Deficit pažnje/hiperaktivni poremećaj. U: Z. Matoić (ur.), *Nacionalni skup o vjerskom odgoju djece i mladeži s posebnim potrebama*. (37–41). Zagreb: Nacionalni katehetski ured.
- SEKUŠAK-GALEŠEV, S. (2004). Deficit pažnje / hiperaktivnost i posebne edukacijske potrebe. U: Lj. Igrić (ur.), *Moje dijete u školi*. (26–41). Zagreb: Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti; Hrvatska udruga za stručnu pomoć djeci s posebnim potrebama IDEM.
- SEKUŠAK-GALEŠEV, S. (2004). Djeca s deficitom pažnje/hiperaktivnim poremećajem u školi i obitelji. *S vama*, 1, 45–60.
- Sekušak-Galešev, S. (2004). Pristup hiperaktivnom učeniku. *Školski vjesnik: časopis za pedagoška i školska pitanja*, 53(3-4), 251–268.
- SEKUŠAK-GALEŠEV, S. (2005). Hiperaktivnost. *Dijete i društvo*, 1, 40–59.
- SEKUŠAK-GALEŠEV, S. (2006). Djeca s poremećajem pažnje/hiperaktivnim ponašanjem: edukacijsko-rehabilitacijski pristup. U: S. Krnić, M. Nazor i M. Sočo (ur.), *Dijagnostika i tretman ADHD sindroma*. Split: Sto koluri.
- SEKUŠAK GALEŠEV, S. (2012). Studenti s ADHD-om. U: L. Kiš Glavaš (ur.), *Studenti s invaliditetom. Opće smjernice*. (267–305). Zagreb: Sveučilište u Zagrebu.
- SEKUŠAK-GALEŠEV, S. (2014). *Deficit pažnje/hiperaktivni poremećaj*. Zagreb:

- ADOPTA Udruga za potporu posvajanju.
- SEKUŠAK-GALEŠEV, S. (2017). ISTRAŽIVANJA O SOCIJALNOM UKLJUČIVANJU DJECE I MLADIH S ADHD-om u Hrvatskoj. U: *1. međunarodne konferencije o ADHD-u „Od stigme do uspjeha“*. (11). Zagreb: „Buđenje“ Udruga za razumijevanje ADHD-a.
- SEKUŠAK-GALEŠEV, S., FREY ŠKRINJAR, J. i MASNJAK, L. (2015). *Ispitivanje socijalne uključenosti i kvalitete podrške u sustavima predškolskog, osnovnoškolskog i srednjoškolskog obrazovanja za djecu i učenike s poremećajem iz autističnog spektra (PAS) i deficitom pažnje i hiperaktivnim poremećajem (ADHD). Izvišće o istraživanju*. Zagreb: Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- SHIELS, K. i HAWK Jr., L. W. (2010). Self-regulation in ADHD: The role of error processing. *Clinical psychology review*, 30(8), 951–961.
- SJÖWALL, D., ROTH, L., LINDQVIST, S. i THORELL, L. B. (2013). Multiple deficits in ADHD: executive dysfunction, delay aversion, reaction time variability, and emotional deficits. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 54(6), 619–627.
- SKOČIĆ MIHIĆ, S., SEKUŠAK GALEŠEV, S. i KEHONIĆ, S. (2021). Učiteljska procjena znanja o simptomima, etiologiji i tretmanu ADHD-a. *Metodički ogledi: časopis za filozofiju odgoja*, 28(2), 171–191.
- SMJERNICE ZA RAD S UČENICIMA S TEŠKOĆAMA. (srpanj, 2021.). Ministarstvo znanosti i obrazovanja. (pristupljeno 7. lipnja 2024.) <https://mzo.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Obrazovanje/Smjernice%20za%20rad%20s%20ucenicima%20s%20teskocama.pdf>
- SUNKO, E., BATARELO KOKIĆ, I. i VLAH, N. (2021). Teachers' inclusive beliefs and teaching practices in work with students with some inattentive symptoms associated with ADHD. *Zbornik radova Islamskog pedagoškog fakulteta u Zenici*, 19(19), 103–126.
- SUNKO, E. i LUJAN, M. (2011). Inkluzija učenika s hiperaktivnosti i poremećajem pažnje – u nižim razredima osnovne škole. U: M. Nikolić, A. Huremović, A. Dizdarević (ur.), *Međunarodna naučno-stručna konferencija „Unapređenje kvalitete života djece i mladih“*. (335–346). Tuzla: Udruženje za podršku i kreativni razvoj djece i mladih; Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Univerziteta u Tuzli.
- TATREVIĆ, M., ROMSTEIN, K. i VELKI, T. (2018). Povezanost simptoma ADHD-a sa socio-emocionalnom prilagodbom osnovnoškolaca. U: A. Jakopc, D. Pri-

- bisalić, D. Krupić. 7. znanstveno-stručni skup: *Oснаživanje potencijala za preventivne aktivnosti u zajednici*. (58). Osijek: Odsjek za psihologiju Filozofskog fakulteta u Osijeku; Društvo psihologa Osijek.
- te MEERMAN, S., BATSTRA, L., FREEDMAN, J. E., HOEKSTRA, R. i GRIETENS, H. (2020). ADHD and brain anatomy: What do academic textbooks used in the Netherlands tell students?. *Children i society*, 34(2), 136–150.
- TENGUSJARITKUL, M., LOUTHRENOO, O. i BOONCHODUANG, N. (2020). Emotional/behavioural problems and functional impairment in children with attention-deficit/hyperactivity disorder. *East Asian Archives of Psychiatry*, 30(3), 79.
- CONVENTION ON THE RIGHTS OF PERSONS WITH DISABILITIES. (2006). UN. (pristupljeno 27. lipnja 2024.) https://treaties.un.org/doc/Publication/CTC/Ch_IV_15.pdf
- THE SALAMANCA STATEMENT AND FRAMEWORK FOR ACTION ON SPECIAL NEEDS EDUCATION. (1994). UNESCO. (pristupljeno 28. lipnja 2024.) <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000098427>
- A GUIDE FOR ENSURING INCLUSION AND EQUITY IN EDUCATION. (2017). UNESCO. (pristupljeno 8. kolovoza 2024.) <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000248254>
- VARMA, A. i WIENER, J. (2020). Perceptions of ADHD symptoms in adolescents with attention-deficit/hyperactivity disorder: Attributions and stigma. *Canadian Journal of School Psychology*, 35(4), 252–265.
- VELKI, T. (2012). *Priručnik za rad s hiperaktivnom djecom u školi*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
- VELKI, T. (2018). *Priručnik za rad s hiperaktivnom djecom u školi; za učitelje, roditelje i asistente u nastavi*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
- VELKI, T. i CIMER, R. (2011). Primjena teorije ekoloških sustava u radu s djetetom s ADHD-om. *Klinička psihologija*, 4(1-2), 71–87.
- VELKI, T. i DUDAŠ, M. (2016). Pokazuju li hiperaktivnija djeca više simptoma agresivnosti?. *Ljetopis socijalnog rada*, 23(1), 87–121.
- VELKI, T. i ROMSTEIN, K. (2015). Jesu li djeca s ADHD-om češće počinitelji ili žrtve vršnjačkog nasilja? U: I. Živančević-Sekeruš (ur.), *Savremeni trendovi u psihologiji 2015*. (314–316). Novi Sad: Filozofski fakultet Univerziteta u Novom Sadu.
- VELKI, T. i ROMSTEIN, K. (2015). Povezanost simptoma ADHD-a s agresivnim i nasilničkim ponašanjem učenika osnovnoškolske dobi. U: J. Despot Lučanin, I. Černja, J. Lopižić, N. Rudolfi (ur.), *Knjiga sažetaka 23. godišnja konferencija hrvatskih psihologa: Psihologija starenja-pogled u budućnost*. (191). Šibenik: Naklada Slap.

- VELKI, T. i ROMSTEIN, K. (2016). Povezanost samoprocijenjenih simptoma ADHD-a s agresivnim ponašanjem i sudjelovanjem u vršnjačkom nasilju učenika osnovnoškolske dobi. *Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja*, 52(2), 30–41.
- VELKI, T. i ROMSTEIN, K. (2017). Akademska, socijalna i emocionalna funkcioniranje djece suspektne na ADHD. *Klinička psihologija*, 10(1-2), 35–58.
- VELKI, T., UŽAREVIĆ, Z. i DUBOVICKI, S. (2019). Samoprocijenjeni simptomi ADHD-a kao rizični čimbenici prilagodbe u osnovnoj školi. *Društvena istraživanja: časopis za opća društvena pitanja*, 28(3), 503–522.
- VELKI, T. i VELKI, M. (2009). Dijete s ADHD/ADD-om. U: D. Ljubotina, Ž. Kamenov, U. Mikac, D. Urch (ur.), *19. Dani Ramira i Zorana Bujasa*. (217). Zagreb: Odsjek za psihologiju Sveučilišta u Zagrebu.
- VELKI, T. i VRDOLJAK, G. (2019). Gender as a moderator and age as a mediator variable in predicting the school adjustment based on self-evaluated symptoms of ADHD. *Primenjena psihologija*, 12(1), 65–83.
- VLAH, N., SEKUŠAK GALEŠEV, S. i SKOČIĆ MIHIĆ, S. (2018). Povezanost obilježja razrednika i učenika u procjeni simptoma nepažnje, impulzivnosti i hiperaktivnosti povezanih s ADHD poremećajem. *Socijalna psihijatrija*, 4, (2), 372–389.
- VLAH, N., VELKI, T. i ZRILIĆ, S. (2022). Pozitivno i asertivno discipliniranje učenika s poteškoćama pažnje. *Društvena istraživanja: časopis za opća društvena pitanja*, 31(1), 155–174.
- VUKELIĆ, D., ZOVKO, A. i VLAH, N. (2020). Izvedbeni planovi i programi studija u Hrvatskoj koji obrazuju učitelje za rad s učenicima s ADHD-om. *Društvene i humanističke studije*, 4(13), 431–462.
- WALKER, J. S., COLEMAN, D., LEE, J., SQUIRE, P. N. i FRIESEN, B. J. (2008). Children's stigmatization of childhood depression and ADHD: Magnitude and demographic variation in a national sample. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 47(8), 912–920.

NOMENCLATURE OF THE ADHD CONSTRUCT IN THE CONTEXT OF THE CROATIAN SPEAKING AREA

ABSTRACT

ADHD (Attention Deficit Hyperactivity Disorder) is a pervasive and persistent disorder characterized by inattention, hyperactivity, and impulsivity. Labeling and stigmatization of such students in educational environments is not uncommon. The language used to describe individuals with difficulties influences the ways of interacting with them and the expectations placed upon them in the social and educational context. The processes of labeling and stigmatization are influenced by the terminology of the disorder, as well as the alignment of that terminology with either the medical or social model of disabilities. The medical model accepts the medical perspective as authoritative in defining difficulties and disabilities, while the social model focuses on the social environment of the person with disabilities and/or difficulties. Stigmatization begins with the recognition of differences within a social context and the labeling of individuals who deviate from societal norms. Such differences are often associated with negative stereotypes, followed by prejudice and discrimination, which negatively affect the social opportunities and academic success of students with ADHD. The scientific purpose of this paper is to offer a scientifically established proposal of terminology that will be used in future scientific and professional papers, legal acts, and interdisciplinary communication among experts. The practical implementation of this terminology represents the applicative purpose of this paper. The primary aim of this work is to present the development of terminology related to the disorder in the Croatian language, which is most commonly referred to as Attention Deficit Hyperactivity Disorder, or ADHD, in Anglo-Saxon contexts, and to propose an optimal term for future use in the Croatian language. Two terms have been proposed for future use: (1) "Difficulties of Activity and Attention" and (2) ADHD.

KEYWORDS:

ADHD, medical model, nomenclature, social model, stigma